

- Заблудовский А.М. И.И. Греков. Избранные труды /Заблудовский А.М. - Л., 1952. - С. 5-15.
- Заблудовский А.М. Иван Иванович Греков /Заблудовский А.М. //Хирургия. - 1946. - №4. - С. 63, С. 64, С. 70.
- Иван Иванович Греков //Вест. хирургии. - Л., 1983. - С. 1.
- Лавров В.В. Характерные черты личности и деятельности И.И. Грекова / В.В.Лавров //Вестн. хирургии им. Грекова. - 1954. - Т.7. - С. 5-10.
- Лысенков Н.К. Поездка на могилу Н.И. Пирогова /Н.К. Лысенков //Новый хирургич. архив. - 1927. - Т.13. - С. 163-166.
- Новые документы о жизни и научной деятельности И.И. Грекова //Сов. здрав. - М., 1981. - С. 64-66.
- Панкратов А.С. У великих могил /Панкратов А.С. - М., 1914. - С. 7-17.
- Розанов В.Н. Речь на первой гражданской панихиде по И.И. Грекову, произнесенная 13 февраля 1934 г. /В.Н.Розанов //Вест. хир. - 1934. - Т. 33. - С. 2.
- Собчук Г.С. Золотая осень Н.И. Пирогова / Г.С.Собчук, П.А.Кланца. - Винница, 2005. - С. 134.
- Труды 1-го Всеукраинского съезда хирургов. - Одесса, 15/IX - 19/IX 1926 р. // Новый хирургич. архив. - Днепропетровск, 1927. - С. 282-283.
- Шевченко Ю.Л. Музей Пирогова /Ю.Л.-Шевченко, М.Н.Козовенко. - С.-Пб. 2005. - С. 116, С. 131.
- Шевченко Ю.Л. Музей Пирогова /Ю.Л.-Шевченко, М.Н.Козовенко. - С.-Пб. 2005. - С.100-101.

Гулько П.М., Гайдуков В.А., Юкальчук М.И.

ВКЛАД ПРОФЕССОРА И.И. ГРЕКОВА В УВЕКОВЕЧИВАНИЕ ПАМ'ЯТИ ГЕНІАЛЬНОГО УЧЕНОГО І ВИДАЮЩЕГОСЯ ХІРУРГА Н.І. ПІРОГОВА

Резюме. Стаття посвящена науковій, лікарській і громадській діяльності І.І. Грекова - послідовця Н.І. Пирогова. Він обогатив медицину новими прийомами і методами лікування, зробив значительний вклад в створення Пироговського меморіала.

Ключевые слова: І.І.Греков, Н.І.Пирогов, медицина, послідовець, новатор, відкриття, меморіал.

Gunko P.M., Gaydukov V.A., Yukalchuk M.I.

CONTRIBUTION OF PROFESSOR I.I.GREKOV TO PERPETUATION OF MEMORY OF THE INGENIOUS SCIENTIST AND OUTSTANDING SURGEON N.I. PIROGOV

Summary. This article is devoted to Grekov's scientific, medical and social activity, who was Pirogov's follower. He enriched medicine with new methods of treatment, he made a contribution into creation of Pirogov's memorial.

Key words: I.I. Grekov, N.I. Pirogov, medicine, follower, innovator, discovery, memorial.

Стаття надійшла до редакції 22.05.2013 р.

Гулько Петро Маркович - канд. мед. наук, доцент, заслужений лікар України, генеральний директор Національного музею-садиби М.І.Пирогова;

Гайдуков Віктор Олексійович - вчений секретар Національного музею-садиби М.І.Пирогова;

Юкальчук Марія Іванівна - старший науковий співробітник Національного музею-садиби М.І.Пирогова, заслужений працівник культури України; (0432) 437149.

Гулько П.М., Гайдуков В.О., Антошук К.Ф.

Національний музей-садиба М.І. Пирогова (вул. Пирогова, 155, м. Вінниця, Україна, 21008)

Ю.К. ШИМАНОВСЬКИЙ - КРАЩИЙ ПРЕДСТАВНИК НАУКОВОЇ ШКОЛИ М.І. ПІРОГОВА

Резюме. Стаття містить відомості про досягнення Ю.К.Шимановського в хірургії, зокрема пластичній. Його наукова спадщина не втратила актуальності і сьогодні.

Ключові слова: Ю.К.Шимановський, ринопластика, трансплантологія, пластична і відновлювальна хірургія.

Учень і послідовник М.І. Пирогова Ю.К. Шимановський відноситься до числа найвидатніших хірургів другої половини ХІХ ст. І хоч його наукова і практична медична діяльність, на превеликий жаль, була дуже короткою, він встиг вписати в історію вітчизняної хірургії багато яскравих сторінок. Незважаючи на те, що праці Ю.К. Шимановського написані півтора століття тому, вони не втратили свого значення до нашого часу. Ім'я видатного хірурга, основоположника пластичної хірургії, яскравої і різнопланової особистості Ю.К. Шимановського назавжди увійшло в історію вітчизняної і світової медицини.

Автори цієї статті роблять спробу узагальнити матеріали про життя і діяльність Ю.К. Шимановського, акцентувавши увагу на його зв'язках з геніальним вченим і великим хірургом М.І. Пироговим.

Народився Юлій Карлович 1829 року в м. Ризі, в

сім'ї військового. Середню освіту отримав у Ревельській гімназії. Будучи школярем, він виділявся серед однокласників своєю наполегливістю і працездатністю.

Ю.К. Шимановський рано розпочав самостійне життя. Стипендії - 90 рублів на рік, яку він отримував як один із кращих учнів гімназії, не вистачало, тому уже у 12 років давав приватні уроки і виконував замовлення на креслення і малюнки.

1850 року, після закінчення гімназії, Ю.К. Шимановський поступив на медичний факультет Дерптського (Тартуського, Естонія) університету. Студентом особливою цікавістю проявляв до хірургії і багато часу займався на кафедрі, якою керував учень М. І. Пирогова Георг Адельгейм (1811-1888).

М.І. Пирогов на той час уже працював у Петербурзі, але традиції, закладені ним у Дерпті, були досить сильні. Вони значною мірою і визначили розвиток Ю.К. Шимановського як хірурга. Саме проблемами хірургії він займався впродовж усього свого життя, їх вирішенню будуть присвячені його фундаментальні праці, які стали величезним внеском у розвиток медицини взагалі і хірургії зокрема.

Професор Адельгейм багато уваги приділяв заняттям зі своїми учнями і відносився до категорії тих людей, котрі навчають не лише розповіддю, але й наочною демонстрацією. На все життя у Шимановського залишилися глибокі почуття вдячності вчителю за підтримку, заохочення і похвалу під час проведення перших операцій.

Після закінчення університету, 1856 року, у 27 років Ю.К. Шимановський захистив дисертацію "Про ринопластику" (цю тему йому порадив М.І. Пирогов) і був залишений асистентом хірургічної клініки професора Адельгейма.

Через рік Юлія Карловича призначають приват-доцентом на кафедру хірургії Дерптського університету, де він читає курс десмології, розділу анатомії, що вивчає з'єднання і зв'язки в суглобах тіла. Лекції він читав так цікаво, що його слухали не лише студенти, а й професори хірургії університету. Підсумком його десмологічних занять став трактат "Гіпсова пов'язка на полібою". Багато працюючи над удосконаленням запропонованої М.І. Пироговим гіпсової пов'язки, Ю.К. Шимановський першим в світі запропонував її безпідкладкову модифікацію, обґрунтувавши цінність і перевагу такої пов'язки.

Великі успіхи в галузі пластичної хірургії спонукали Вчену раду Дерптського університету запропонувати Шимановському відрядження за кордон на два роки, але він пропозицією не скористався і 1858 року був запрошений до Гельсінгфорського (нині Гельсінського, Фінляндія) університету професором на кафедру хірургії.

Водночас він був затверджений консультантом Гельсінгфорського та Свеаборгського військових шпиталів. Тут він створив товариство лікарів, де читав лекції і

проводив практичні заняття з оперативної хірургії.

1861 року Рада Київського університету за пропозицією М.І. Пирогова запросила Ю. К. Шимановського очолити кафедру хірургії. Повідомлення від 30 травня 1861 року попечителю Київського навчального округу М.І. Пирогову свідчить про те, що "Міністерство народної освіти погоджується на переведення професора Гельсінгфорського університету Шимановського до університету св. Володимира екстраординарним професором хірургії і пропонує видати йому грошову допомогу на переїзд до Києва".

З цього часу і до кінця життя наукова та практична діяльність Юлія Карловича проходила у Київському університеті.

Ю.К. Шимановський вирізнявся високою працездатністю, займався багатьма проблемами хірургії. З перших років діяльності зарекомендував себе як учений-новатор, торуючи нові шляхи в хірургії. Користуючись порадами М.І. Пирогова, він вніс багато нового у вирішення проблем ринопластики. У Київському університеті він викладав хірургічну патологію і оперативну хірургію. Його лекції користувались винятковим успіхом і приваблювали багатьох слухачів. За короткий термін своєї діяльності Ю.К. Шимановський опублікував понад 60 праць з хірургії, причому багато з них являли собою капітальні монографії. Праці користувались величезним успіхом і видавались навіть за кордоном.

З дитинства у нього проявилася любов до живопису, літератури і поезії. З часом у Німеччині було видано збірник віршів лікаря Ю.К. Шимановського. Мабуть, саме завдяки цьому варто відзначити ту красу і легкість слова, якими відрізняються наукові праці Шимановського. Це допомогло йому в лекційній роботі виробити свій стиль, стислий і художньо-образний водночас. Саме це вабило на його лекції слухачів, які приходили не лише вчитися, а й отримувати естетичну насолоду.

Особливо вагомий внесок вчений зробив у вітчизняну трансплантологію, яка розвивалася на той час в рамках хірургії. Як відомо, основи вітчизняної трансплантології заклав М.І. Пирогов. 1835 року у Петербурзькій МХА він прочитав лекцію "Про пластичні операції взагалі, про ринопластику зокрема". В цій праці була всебічно проаналізована проблема трансплантації і висунуті принципово важливі теоретичні положення, суворо задокументовані і науково підтвержені, які стали результатом глибокого аналізу хірургічної практики. Проблемам трансплантології, пластичній і відновлювальній хірургії були присвячені й інші праці М.І. Пирогова: "Про перерізування Ахіллового сухожилля як оперативно ортопедичний засіб лікування" (1840), "Кістково-пластичне видовження кісток гомілки при вилущенні ступні" (1854) тощо.

Ю.К. Шимановський, котрий формувався як хірург і вчений під впливом ідей М.І. Пирогова, продовжив справу свого вчителя і досить плідно працював над проблемами трансплантології, пластичної і відновлювальної

хірургії. Він модифікував операцію вченого (кістково-пластичне видовження ступні), а через рік виконав її вже в ділянці ліктьового суглоба.

Однак світову популярність Ю.К. Шимановському створила фундаментальна праця, яку він готував протягом десяти років - "Операції на поверхні тіла людини", де автор викладає способи пластичних операцій. Ця книга свого часу була енциклопедією пластичної хірургії. Покладаючись на сформульовані ним загальні принципи трансплантації, Ю.К.Шимановський дав вичерпну характеристику понад 60-ти методам пластичної хірургії і трансплантології. Серед них - операції при дефектах щік, повік, губ, зокрема і заячій губі, вух, носа, вушних раковин. Багато уваги приділяв операціям на тулубі, грудях, шлунку, кишках, сечовому міхурі. Багато з цих втручань з використанням прийомів трансплантації, які сьогодні відносяться до компетенції ортопедів, оториноларингологів, офтальмологів, стоматологів, в праці Шимановського описані з широкою повнотою, супроводжуються численною кількістю прикладів з клінічної практики автора й інших хірургів.

Ю.К. Шимановський створив чітку і просту за формою класифікацію дефектів шкіри. Він вперше висловив думку щодо необхідності математичних розрахунків при виконанні пластичних операцій.

Перевагою праці Шимановського було те, що вона була ілюстрована малюнками, підготовленими автором, які вирізнялись чіткістю, ясністю зображень, доступністю для розуміння. В праці "Операції на поверхні тіла людини" можна знайти цінні вислови автора щодо етичного виховання хірурга. Талановитий педагог, професор Ю.К. Шимановський прагнув прищепити своїм учням здібності до самостійного мислення: "Потрібно навчати початкуючого лікаря міркувати, - підкреслював він, - а не робити з нього вченого ремісника" [Суслов, 1970].

Ця робота впродовж багатьох років була кращим керівництвом для хірургів, які займалися пластичними операціями. Праця Ю.К. Шимановського "Операції на поверхні тіла людини" перекладена і видана в багатьох країнах. Вона покладена в основу сучасних підручників з пластичної хірургії.

Уже свого часу ця праця була високо оцінена. Військово-медична академія присудила за неї автору премію академіка І.Ф.Буша. Це була перша робота, удостоєна такої премії з часу її заснування (1838 р.). Журі конкурсу зазначало, що "подібного виразного і детального опису цього предмета не зустрічається у жодному сучасному творі... Можна бути впевненим, що найграмотніший хірург знайде досить мало способів пластичних операцій... з якими професор Шимановський не знайомив би свого читача" [Кракиновская, Шимановский, 1959].

В передмові, вказуючи на причини, що спонукали його написати цю працю, Ю.К. Шимановський зазначає, що в підручниках немає загальних правил для виправлення форм спотворених частин обличчя. Необхідно

було згрупувати і узагальнити все, що було в цій галузі найважливішим і найціннішим. Безперечно, створити цю унікальну працю Ю.К. Шимановському допомогли гарні стосунки і наукова співпраця з М.І. Пироговим.

Перш ніж видати свою роботу, Шимановський передав рукопис на рецензію професору хірургії Володимирі Опанасовичу Караваєву, який дав їй високу оцінку.

Характеризуючи "Операції на поверхні тіла людини", В.О.Караваєв, зокрема, зазначив, що "з описом операцій автор часто поєднує розповіді про випадки з особистої практики і приводить спостереження інших хірургів, з практичною оцінкою, що, зазвичай, робить предмет дуже цікавим" [ДАК. - Ф.16].

Далі рецензент продовжує, що "для з'ясування способів операції малюнки складають нагальну необхідність; ними краще можна пояснити справу, ніж найширшим описом, а часто можна говорити лише одними малюнками. Тут треба віддати належне працездатності і терпінню автора: 106 таблиць зі 600 малюнками... складають величезний атлас, подібного якому ми не зустрічаємо в жодній літературі [ДАК. - Ф.16]. До питання про вибір шматка, його величини і форми Ю.К.Шимановський підходив з суворою науковою міркою, він насамперед склав доволі продуману, математично обґрунтовану класифікацію дефектів шкіри. Взавши за основу геометричні фігури, він запропонував розрізняти дефекти трикутні, чотирикутні, овальні, круглі і багатокутні, чи неправильної форми. Ця класифікація, розроблена Шимановським, вперше у світі за своєю простотою і практичною користю досі не має собі рівних. Головна заслуга її у тому, що хірург використовує геометричні фігури, і переміщуючи їх у сторони закриває любий дефект шкіри. Ю.К.Шимановський описав універсальні способи закриття різних дефектів незалежно від розміщення". Завершуючи рецензію, автор підкреслює: "На мою думку, твір Шимановського є єдиним не лише у вітчизняній, але й у зарубіжній літературі, і дуже бажано, щоб він був надрукований за кошти університету"[ДАК. - Ф.16]. Таким чином, способи шкіряної пластики з перестановкою шматків на ніжці, які використовують сучасні хірурги, основані на схемах, запропонованих Ю.К.Шимановським 150 років тому.

Наступною великою працею Ю.К. Шимановського є "Керівництво з оперативної хірургії" (1864- 1868) в трьох томах, яке він присвятив М.І. Пирогову. В цьому керівництві він один з перших детально описав наркоз, техніку його застосування і можливі ускладнення, виклав показання і протипоказання до хірургічних операцій, описав способи ампутацій і резекцій. Ця праця була удостоєна премії Медико-хірургічної академії. Епіграфом до першого тому Ю.К.Шимановський взяв такі слова: "Збереження - наша мета, ампутація - остання справа - смертельний вирок органу, для порятунку якого ми покликані" [Постолов, 1957]. Ці слова, сказані півтора століття тому, є свідченням високої гуманності Ю.К. Шимановського, його бережливого ставлення до люди-

ни, яка довірила йому, як лікарю, своє здоров'я та життя.

Зазначаючи, що застосування наркозу позбавило хворого страждань, а лікаря - зайвої, нерідко шкідливої квалітності під час операції, Ю.К. Шимановський пише: "Тепер не в тому річ, щоб закінчити операцію хвилиною раніше, чи пізніше, а в тому, щоб уникнути зайвих поранень, старатися менше пошкодити орган, видаляючи лише хворе, дбайливо зберігаючи все здорове" [Шимановський, 1964].

Ю.К. Шимановський вивчав питання хірургічного лікування травм черепа, вроджених мозкових гриж, водянки мозку. В його монографії "Операції всередині людського тіла" висвітлені показання до хірургічного лікування внутрічерепних гематом, описані методи їх видалення.

Клінічні і педагогічні заслуги Юлія Карловича одно-значно визнавалися всіма колегами, однак до себе він залишався дуже вимогливим. У своїх працях, як і М.І. Пирогов, Ю.К. Шимановський наголошує на необхідності суворої наукової критики з метою виправлення допущених помилок. "Нехай критика, - стверджує він, - внесе суворий вирок, я не боюся її, тому що вона веде до розкриття істини. Я з вдячністю прийму високі, справедливі осуди. Лише той, хто не хоче йти вперед, обурюється, коли йому скажуть, що він збився з прямої дороги" [Шимановський, 1964].

Володіючи блискучою хірургічною технікою, розуміючи завдання хірургічного лікування, Ю.К. Шимановський вважав, що головним в отриманні успіху є не лише техніка, а й правильно визначені показання до операції, врахування індивідуальних особливостей хворого, добре організований післяопераційний догляд.

Працюючи в доасептичну епоху, Ю.К. Шимановський проявив наукову далекоглядність. Дотримуючись виключної чистоти при виконанні операцій і використовуючи розчин марганцевокислого калію для промивання ран, він домігся гарних, як на той час, післяопераційних результатів.

Ю.К. Шимановський багато уваги приділяє проблемам військової хірургії. У своїй праці "Воєнна хірургія в Росії" (1863) він зазначав, що використання нових видів зброї призводить воюючі армії до великих втрат. У цих умовах необхідна спеціальна підготовка хірургічних кадрів, які були б знайомі з лікуванням сучасних ран. "Війна, - за словами Шимановського, - не має бути першою школою для хірурга..." [Шимановський, 1853].

Водночас Ю.К. Шимановський порушує питання щодо створення кафедр військової хірургії при університетах. На цих кафедрах, на думку талановитого хірурга, обов'язковим має бути викладання курсу військової хірургії для всіх студентів медичного факультету.

У своїх працях, він також зазначає, що "поряд з оперативною хірургією, як наукою, має стояти хірургічна терапія, або знання і досвід хірурга у справі послідовного лікування, вміння індивідуалізувати різні випадки біля ліжка хворого і вибрати лікувальні засоби, ви-

дозмінювати вже встановлені правила, розмірковувати над послідовністю лікування з особливостями кожного даного випадку, що значно важливіше, ніж технічна спритність у виконанні самих операцій" [Шимановський, 1868].

Численні факти свідчать про велику дружбу і тісну наукову співпрацю Ю.К. Шимановського з видатним хірургом М.І. Пироговим. Не випадково ще 1859 року саме Ю.К.Шимановському М.І.Пирогов доручив підготувати перевидання своєї "Хірургічної анатомії артеріальних стовбурів і фасцій". Ця класична праця М.І.Пирогова, ретельно опрацьована Ю.К.Шимановським, 1861 року вперше вийшла російською мовою з доповненнями і новими таблицями.

На титульній сторінці було написано, що ця праця "наново опрацьована Ю.К. Шимановським". В передмові Юлію Карлович писав, що з радістю прийняв пропозицію М.І.Пирогова, а коли "подав свій манускрипт йому на розгляд, то останній відмовився, мотивуючи тим, що у нього на це немає часу. Я маю бути вдячним за ту довіру, з якою М.І.Пирогов дав дозвіл зміненому мною твору побачити світ, не піддаючи його попередньому іспиту" [Пирогов, 1861]. В передмові Ю.К. Шимановський зазначив, що "я додав до цих таблиць ще нову, на якій представив найважливіші для перев'язування артерій ділянки в зручних позиціях, малюючи їх з живої моделі, з усією можливою точністю. Ця таблиця полегшить оператору загальний огляд тих ділянок, які мають керувати ним при розрізі шкіри" [Пирогов, 1861].

Ю.К.Шимановський постійно цікавився проблемами воєнно-польової хірургії. Із низки робіт на цю тему (до речі, він першим запропонував застосувати для промивання ран слабкий розчин марганцевокислого калію), найцікавішими є "Хірургічні результати подорожі за кордон після війни 1866 року" і "Воєнно-хірургічні листи 1868 р." - коротке керівництво з оперативної хірургії для військових лікарів. Саме на сторінках цієї невеличкої книги, виданої у формі блокнота, вміщено чимало передових для того часу ідей і положень. Після М.І. Пирогова, саме Ю.К.Шимановський чітко і ясно ставить питання щодо використання зберігаючого лікування у воєнно-польових умовах, у зв'язку з чим детально розробив розділ про резекцію кісток і суглобів.

У праці "Хірургічні результати подорожі за кордон після війни 1866 року" Ю. Шимановський спеціально глибоко вивчав питання щодо ефективності гіпсових пов'язок при лікуванні вогнепальних переломів. Він писав, що замість ампутації, яка раніше застосовувалася у цих випадках, зараз все більше і більше місце займає "консервативна хірургія" і гіпсова пов'язка. Особливо великого значення автор надає гіпсовій пов'язці. "Там, де гіпсу було в достатній кількості і де лікарі були знайомі з технікою гіпсової пов'язки, там виходили і найкращі результати, там водночас зі збереженням органу зберігалось і життя хворого" [Шимановський, 1867].

Він підкреслював, що в минулі війни майже кожен поранений з вогнепальним переломом стегна підлягав ампутації, причому майже всі вони після ампутації помирили. З використанням гіпсової пов'язки не лише різко знизилась летальність від вогнепальних переломів, але й зберігались пошкоджені кінцівки. Для того, щоб уможливити накладання гіпсової пов'язки на полі битви, на віддалі від перев'язочного пункту, Шимановський запропонував ящик, в якому для цього було все необхідне, і який увійшов в історію медицини як "ящик Шимановського".

Як і М.І. Пирогов, Ю.К. Шимановський був винахідником багатьох хірургічних інструментів. Особливої уваги заслуговує резекційна пилка, винайдена 1854 року, ще у студентські роки, яка давала можливість перепилувати кістки при максимальному збереженні м'яких тканин. Він запропонував низку інструментів і апаратів, серед яких "польовий турнікет" і "компресор" для тимчасової зупинки кровотечі при пораненні судин, нові долота, кісткові щипці, гіпсові ножиці та ін. На всевітній виставці в Парижі 1867 року Юлій Карлович представив 22 інструменти, за що був удостоєний почесного диплома. На жаль, рання жорстока смерть обірвала життя цієї обдарованої людини і багатьом його задумам не судилося здійснитися.

У листопаді 1866 року, після повернення із-за кордонного відрадження, професор Ю.К.Шимановський виявив у себе у ділянці правого плеча пухлину, яка була видалена М.І.Пироговим. Однак незабаром виник рецидив і з'явилося новоутворення. Оглянувши його, В.О.-Караваєв порадив повторну операцію, але наполягав запросити для цього М.І.Пирогова. До Вишні послали гінця, який повернувся з повідомленням, що М.І.Пирогов приїхати не може у зв'язку з поганим самопочуттям, і запрошує Шимановського для проведення операції до Вишні. Тоді В.О.Караваєв наполіг на тому, щоб запросити до Києва професора Дерптського університету Ф.Адельмана, який погодився, але по дорозі захворів і приїхати не зміг.

Тим часом хвороба Шимановського помітно прогресувала. 30 січня 1867 року він повідомив ректора університету про те, що невзможі виконувати свої службові обов'язки. А 10 березня звернувся до університетської Ради з таким проханням: "Давно уже через хворобу утримуюсь від виконання своїх службових обов'язків, я використав усі, залежні від мене засоби, і не жалів сил, щоб знову бути здатним до службової діяльності. Вельмишановний товариш мій, професор Караваєв, не наважившись на необхідну, на думку деяких, операцію, двічі пропонував мені запросити сюди Пирогова для її проведення, але останній відмовився від поїздки до Києва через погане самопочуття, порадивши мені приїхати до Вінниці, тоді як їхати мені було не можна. Нарешті до Києва, на прохання моє і Караваєва, погодився приїхати з Дерпта Адельман, але, на жаль, він по дорозі захворів і досі ще лежить хворий в готелі в Ризі.

Між іншим, поділяючи думку багатьох друзів про те, що радикальна операція може набагато раніше повернути до службових занять і що операція сама по собі не є небезпечною, і зроблена вчасно зможе попередити, можливо, неминучу передчасну смерть, я вважаю своїм обов'язком здійснити поїздку до Вінниці чи Дерпта, де сподіваюсь на дружній прийом і допомогу трьох хірургів, якими є Адельман, Еттинген і Бергман, з яких Адельман, який має європейську відомість, належить на мою думку, до найвміліших хірургів нашого часу.

Часті, пов'язані з немалими витратами переїзди під час мого відрадження за кордон, потім тривала хвороба, деякі сімейні обставини ставлять мене в даний час у таке положення, що я змушений просити грошову допомогу для поїздки в сумі, яку визначить Рада університету. При цьому вважаю за необхідне звернути увагу Ради на те, що мені, у крайньому випадку, доведеться два місяці проживати у Вінниці, чи Дерпті...".

23 березня 1867 року відбулося засідання Ради університету. Питання призначення ординарному професору Ю.К.Шимановському для лікування хвороби допомоги у сумі 600 рублів із спеціальних коштів університету було виставлено на голосування, в результаті якого виявилось, що за було отримано 9 голосів, проти - 12, що і стало відмовою, про що було повідомлено Шимановському. Дізнавшись про рішення Ради, Ю.К.Шимановський подав рапорт ректору А.П.-Матвееву: "Маю честь повідомити Ваше превосходительство, що одужав від хвороби, якою хворів". Однак це не відповідало дійсності: хвороба прогресувала. Караваєв рішився нарешті на операцію, яку через короткий проміжок часу довелося повторити. Але покращення не настало, і 20 березня 1868 року Ю.К.Шимановський пише свій останній рапорт до Ради університету: "З приводу важкої і невиліковної хвороби я змушений подати у відставку і тому прошу Раду університету поклопотати про звільнення мене із займаної посади разом з призначенням пенсії, визначеної законом для осіб, які йдуть у відставку у зв'язку з втратою здоров'я на службі" [Аронов, 2008]. Менше, ніж за місяць - 13 квітня 1868 року - Ю.К.Шимановський помер у віці 38 років. Поховали його у Києві на Байковому цвинтарі.

"...Майстерний хірург лише той, хто не має необхідності рабськи дотримуватися завчених ним колись правил, а в кожному прийомі, в кожному русі й ситуації є самостійним" - ці слова, сказані Ю.К.Шимановським, можна з повною відповідальністю віднести до нього самого. Він був великим майстром своєї справи, уміло поєднував терапевтичні і хірургічні принципи лікування хворих, враховуючи їх індивідуальність. Ідеї, висунуті видатним хірургом Ю.К.Шимановським, учнем і соратником великого М.І.Пирогова, активно вплинули на розвиток вітчизняної хірургії і трансплантології. На його науковій спадщині навчалось не одне покоління лікарів, вона не втратила своєї актуальності і сьогодні.

Список літератури

- Аронов Г.Е. Люди, факты, события, документы / Аронов Г.Е. //Новости медицины и формации. - К., 2008. - №17.
ДАК. - Ф.16. - Оп.304. - Спр.186. - Арк.3, Арк.4.
Кракиновская Е.К., Шимановский Ю.К. //Сов. здравоохран. - 1959. - №10. - С. 51.
Пирогов Н.И. Хирургическая анатомия артериальных стволов и фасций / Пирогов Н.И. - К., 1861. - С. 1, С. 1-2.
Постолов М.П. Хирурги Киевского университета /Постолов М.П. - К., 1957. - С. 42.
Суслов В.С. Жизнь и деятельность Юлия Карловича Шимановского /Суслов В.С. //Хирургия. - 1970. - №1. - С. 139.
Шимановский Ю.К. Руководство по оперативной хирургии /Шимановский Ю.К. - К., 1864. - С.УІ.; С.УІІ.
Шимановский Ю.К. Современная медицина /Шимановский Ю.К. - К., 1853. - С. 504.
Шимановский Ю.К. Хирургические результаты путешествия за границу после войны 1866 года / Шимановский Ю.К. - К., 1867. - С. 16.
Шимановский Ю.К. Военно-хирургические письма / Шимановский Ю.К. - К., 1868. - С. 191.

Гунько П.М., Гайдуков В.А., Антошук К.Ф.

Ю.К. ШИМАНОВСЬКИЙ - ЛУЧШИЙ ПРЕДСТАВИТЕЛЬ НАУЧНОЙ ШКОЛЫ Н.И. ПИРОГОВА

Резюме. *Статья содержит сведения о достижениях Ю.К.Шимановського в хирургии, в частности пластической. Его научное наследие не потеряло актуальности и сегодня.*

Ключевые слова: *Ю.К.Шимановський, ринопластика, трансплантология, пластическая и восстановительная хирургия.*

Gunko P.M., Gaydukov V.A., Antoshuk K.F.

YU.K. SHIMANOVSKY - THE BEST REPRESENTATIVE OF SCHOOL OF SCIENCES OF PIROGOV

Summary. *This article contains information about Shimanovskiy's achievements in surgery, especially plastic surgery. His scientific heritage didn't lose its actuality nowadays.*

Key words: *Y. Shimanovskiy, rhinoplasty, transplantology, plastic and recovering surgery.*

Стаття надійшла до редакції 22.05.2013 р.

Гунько Петро Маркович - канд. мед. наук, доцент, заслужений лікар України, генеральний директор Національного музею-садиби М.І.Пирогова;

Гайдуков Віктор Олексійович - вчений секретар Національного музею-садиби М.І.Пирогова;

Антошук Клавдія Феліксівна - завідувачка відділу Національного музею-садиби М.І.Пирогова; (0432) 437149.
